



For they knew I didn't care.
Grow, ye flowers, tall as fences
And cover up all the hedges
Let the winds rock you as wildly
As my thoughts torture me
nightly.

2481

FRUNZĂ VERDE, FIR DE IARBA

Frunză verde fir de iarba,
Departă ești, mândră dragă.
Eu departă, tu departă,
Două dealuri ne desparte.
Două dealuri ș-o pădure
Cu afine și cu mure.
Dealuri, de v-ați face șăs,
Din pădure creasc-ovăz,
Să văd mândru unde-o mărs.
Să să vadă sat cu sat,
Să văd și eu ce-am lăsat.
Pădure, de te-ai usca,
Dealuri, de v-ați măcină,
Să văd n-o murit badea.

GREEN LEAF, GREEN GRASS

Green leaf, green grass, I
complain,
My beloved's gone away.
Far away I am from you
Two hills stand between us, too.
Two high hills and a green wood
Full of berries black and blue.
May the hills turn into plains
And the woods grow only grains
So I can see him once again.
If villages could see each other

În timp ce se spală, fata rostește descântecul de trei ori. (De la Pălăguța Oanță, 82 ani, 1978, Călinești).

O altă variantă:

Bună demineață, apă curgătoare,
Eu îți dau ptită și sare,
Tu, să-mi dai cinstea cē mare
Și de astăzi înainte

Să siu dișin înflorit
De la munte coborât,
De bătrâni să siu cinstită,
De feciori să siu ibdită.

În timp ce descântă și se spală, fata aruncă, din când în când, pâine în apă. (De la Irina Rășcu, 66 ani, Budești, 1978).

Ultima săptămână, ***Săptămâna Patimilor***, este fructificată la maximum. Țesăturile sunt spălate sau scuturate și aranjate din nou, iar, începând cu *Joia Mare*, începe preparatul păștii. Aceasta se face doar joia și sâmbăta, vinerea mare, numită și *vinerea sacă* este socotită ca o sărbătoare care trebuie ținută "să nu sie anul săc".

Pasca, pâinea tradițională de Paști, se face, de cele mai multe ori, cu brânză de vacă. Ornamentele cele mai frecvente sunt: funia împletită în partea superioară jur-împrejur, crucea etc.

Sâmbătă, până în Paști, se fierb și se *roșesc ouăle*. Se păstrează și se practică uneori și azi obiceiul ca *apa de pe ouă* să fie aruncată la *răscruce de drumuri*, "cu ea aruncându-se toate bolile".

Unele fete și neveste țin *postul negru*, care începe din seara zilei de joi și până în ziua de Paști. Fetele și nevestele își *despleteșc părul* și *ajună* "ca să aibă noroc în viață".

Alte fete se pregătesc pentru joc. În *ajunul de Paști* fetele pun *vin* într-o sticluță de fărtai, pe care o așeză *sub pragul de la portița bisericii*. În ziua de *Paști*, după ce toată lumea a trecut la biserică, fetele iau sticluțele și le pun în sân, merg la biserică și la fiecare *bătut de clopot* scutură sticluța zicând: "Eu întâie-n joc" (De la Irina Rășcu, 66 ani, Budești, 1978). Tot pentru a se feri de boli se obișnuiește *a se călca pe sare*, în formă de *cruce*, înainte de a merge la biserică.

După slujbă, oameni, femei, fete, *aleargă spre ieșire*, "cei ce ies întâi pe portiță vor fi întâi la lucru în acel an" (De la Irina Rășcu, 66 ani, Budești, 1978).

În cele două ***Miercuri ale Milostivelor***, prima dinaintea Paștilor și a doua din prima săptămână de după Paști, *nu-i bine să torci, să țești*, Milostivele fiind necruțătoare.

După Paști, începe ciclul celor ***șapte Joi***, care se țin până la ***Rusalii***. Prima zi de joi este numită și *joi între tunuri*, nimeni nu lucrează "pentru a nu fi lovit de trăznet". Nici în celelalte joi nu-i bine să lucrezi că "nu-ți mere bine" (De la Irina Rășcu, 66 ani, Budești, 1978).

Colecția CORINA ISABELLA CSISZAR

Obiceiuri de primăvară în Oncești

Primăvara este anotimpul renașterii naturii și simbol al renașterilor din viața omului și din societate. Este anotimpul speranțelor și promisiunilor viitorului pe care-l cântă poeții lumii, asociindu-l tinereții și dragostei (Ivan Evsnev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Ed. Amarcord, Timișoara, 2001, p. 160).

În acest frumos anotimp al anului, dătător de viață, muncile agricole sunt întâmpinate de onceșteni cu diferite tradiții moștenite din străbuni.

Astfel, se spune că nu este bine să ieși primăvara prima dată cu plugul *la arat în zi de post*, adică numai în zile de dulce: marțea, joia, sâmbăta.

Ciugurele

Mânântele

Mărg pe drum înșirătele,

Ciugur

Mugur

Şăde-n c...

Boii înjugați, caii înhămați *se afumă*, roată, pentru a nu se legă de ei vânturile, beteșugurile sau alte necurătenii (Vz. și Petre Lenghel Izanu, *Daina, mândră, până Bârsana*, Baia Mare, 1979, p. 115).

Buna Vestire sau **Blagoveștenia** are loc în 25 martie. În ajunul acestei sărbători *se curăță grădinile*, apoi *se aprinde focul* în fiecare curte. *Se afumă casele și dependințele* cu cârpe arse. Este perioada în care *ies șerpii* din pământ iar focurile reprezintă acte propiitorii împotriva acestora. Aceste lucrări sunt efectuate de către bărbați, în timp ce femeile *ung cu usturoi* ușorii ușilor și ai ferestrelor pentru a alunga duhurile rele. Bună Vestirea se sărbătorește cu mare fast, această dată coincizând cu hramul bisericii din Oncești (De la Maria Godja Ceacu, 65 ani, 2002).

Sânjorzuł, 23 aprilie, este ziua de Sf. Gheorghe, în care adolescentii și copiii au ocazia de *a se stropi cu apă* proaspăt scoasă din fântână. Cu cât vor fi mai uzi în această zi, cu atât vor fi mai bogăți și mai vlăstoși peste an. Feciorii cu numele Gheorghe sunt sărbătoriți de întreaga comunitate prin petreceri cu muzică, bucate alese și multă voie bună.

Lăsata secului este numită în Oncești **Lăsata Postului Mare**. Are loc întotdeauna cu șase săptămâni înainte de Paști. Deoarece se încheie cășlegile și începe Postul Mare, tinerii petrec în ajunul lăsatului, angajându-se că pe lângă post vor respecta și credința că nu vor face botezuri, nunți, clăci, șezători și vergele în această perioadă (De la Maria Grigor, 62 ani, 2002).

Stâna constituie una dintre cele mai importante sărbători de primăvară a onceștenilor, ea luând ampolarea unui mic ceremonial.

Stâna, asociație străveche a crescătorilor de oi, creată din nevoie practice locale, este și o păstrătoare a comorilor spirituale populare, oferindu-ne diverse aspecte etnografice și folclorice legate de tradiții străbune (Petre Lenghel Izanu, *Daina, mândră...*, op. cit., p. 116).

Stâna are loc la sfârșitul lunii aprilie sau începutul lunii mai, în funcție de Paști, nefăcându-se niciodată stână în Postul Mare. Acum, în această zi, se despart oile sterpe de oile cu miei, dar și mieii de oi.

Oamenii își aleg o gazdă de stână, la care vor merge cu oile. Ei merg la acesta cu oile, adunându-se circa 200-700 de oi, cu 4-7 păcurari.

Dintre cei mai în vîrstă și mai pricepuți, se alege un vătav, care prepară brânza și are grijă de bunul mers al stânei până stâna se va întoarce din munte.

Cu o seară înainte nimeni nu-și mulge oile, pentru a se aduna cât mai mult lapte în sclin pentru a doua zi.

Stânilor se fac în funcție de neam, grad de rudenie, vecini, prieteni: "gazdele trag la gazde".

Oilor li se dă ce este mai bun de mâncare, iar seara bărbații urcă cu ele în deal, unde va avea loc stâna propriu-zisă (De la Maria Rednic, 59 ani, 2002). Aici se mulg, fiecare a celuilalt, pentru a nu se înșela la cantitatea de lapte. În ajunul stânilor este foarte impresionant plânsul mieilor separați de mamele lor, plâns care răsună în tot satul până noaptea târziu.

Femeile pregătesc mâncăruri mai deosebite, ca la sărbătorile mari, deoarece la stână sunt etalate și le vede tot satul. Se urcă în deal a doua zi, ducând ptiroște, cărneați, șuncă, chiftele, rulade, carne pané, prăjituri, torturi, băutură, într-un cuvânt, tot ce poate găti o țărancă este prezent la stână. Dacă găzdoaia nu poate face față, preferă să nu meargă, punându-i soțului ei mâncare într-o trăistuță, iar el are datoria de a mâncă pe lângă staulul oilor și de a nu se atinge, din mândrie, de bunătățile celorlalți.

Cam pe la ora 11 dimineața, gazda de stână verifică toate vasele, să nu fie cumva apă în ele (De la Maria Godja, 65 ani, 2002). Bărbații care au oi intră în strungă, locul special pentru muls. Cine are lapte mai mult, folosește un

Gura grăiește,
Capu nu gândește.

I could also see my lover.
If you woods would dry and
wither
I could also see my lover,
And you hills just crush and
weather
I could see alive my lover.

2482

HAI, MÂNDRULE, SĂ FUGIM

Hai, mândrule, să fugim
Prin pădurea de mălin;
Ziua-i mică,
Frunza pică
Și mă-ta n-a ști nimică;
Noaptea-i mare,
Pică tare
Și acolo nu ne-aflare.
Noi acolo să șidem,
Dacă aicea nu putem
Și de lume nu-ncăpem.
Hai, mândrule, să fujim
Unde-om videa lupi arând
Și hulpile secerând,
Iepurașii snopi legând.
Să mâncăm de-aceea pită
Dac-am rămas de ispătă.

COME, MY LOVE, AND RUN WITH ME

Come, my love, and run with me
Through the groves of wild
cherry.

The days are shorter
The leaves are drier,
Don't fear you mother, no one
will tell her.

The nights are longer,
The winds are stronger,
No one's to find us, neither now
or ever.

We will stray there
Since we can't find here
A place to be just us, we two
together.

Come sweetheart, my dear, from
here let's go
To a place where only the wolves
can plough,

Where the foxes harvest the ripe
summer crop,
Where the hares bind the sheaves,
there we should stop.

And let that be our flour for bread
Since driven by love from our
home we've fled.

SĂRACĂ INIMA ME

Săracă inima me,
Neagră-i tina, nu-i ca ie,
De o-ai duce la fântână,
Nu o-ai cunoaște din tină;
De o-ai duce la izvor,
Nu o-ai cunoaște din mol.
Săraca inimă bună,
Nu te-am mai avut de-o lună,
Nici de-o lună, nici de-un an.
Când dracu să te mai am!
Peline, dragă peline,
Mult m-ai amărât pă mine;
Ardă-ți focu rădăcina,
Mult mi-ai amărât inima.

MY POOR HEART

My poor heart, my heart so sore,
Black as mud and even more.
If I took it to the well,
It would look as black as hell.
If I took it to the spring,
Still the mud to it would cling.
Oh my good heart, poor churl,
For a month you've not been
mine,
For a month, no, for a year,
How, the hell, could I have you
here!
Wormwood, wormwood, may you
burn,
May your leaves fall dry and
dead,
Your bitterness made me sad,
May your roots burn, rot away
For you poisoned my heart and
my day.



vas numit putină, iar cine are lapte puțin îl toarnă în cupă. Apoi laptele se măsoară cu jintălăul, un băt gradat, fiecare grad reprezentând un litru de lapte. Pe fundul vasului se aşeză câte un *bănuț de argint* pentru ca laptele să fie curat și sănătos.

Operația de măsurare a laptelui în ziua stânii se numește *mulsul pe carâmb*. Socoteala măsurilor de brânză se ține pe un răboj, pe care se fac crestături pentru fiecare proprietar (De la Ioan Rednic, 29 de ani, 2002). Masa nu începe niciodată înainte de a sfînti oile, staulele, coliba, de către preotul satului, care urcă în deal și stropește oile cu agheasmă. Pentru această sărbătoare, staulul oilor este instruțat frumos cu mălin roșu.

Aproape fiecare fată duce câte un buchet de mălin la stână. După măsurarea laptelui, oile sunt scoase și se *înconjoară staulul* de trei ori. Un copil merge în frunte cu *o cruce de ramuri verzi* (Petre Lenghel Izanu, *Daina, mândră...*, op. cit., p. 116). Se realizează astfel cercul magic, menit să ferească oile de primejdii. Mesele se fac în câmp liber, se duc cele mai frumoase fătoi de masă și se fac țăpoi, ca la nuntă. Oamenii se aşeză pe lângă mesele asternute pe iarbă, față în față. Este angajat și un ceteras, care începe cu hori de băut. Bărbații horesc, zic strigături:

Zî, țigane, de băut,
Mama care te-o făcut!
Zî, țigane, horea mé
Că ț-oi da din ce-oi avé!

După ce se servește masa și se agită spiritele cu horinca tare, încep strigăturile peste mese, strigate atât de femei, cât și de bărbați. Ele pot fi de drag, dar și de ponce, adică de ciudă:

Nu-i fecior să-mi poruncească
Pântr-o mândră onceșteancă,

Horincă verde-am băut,
Bat am fo', mi s-o șezut,
Horincă verde-oi mai bé,
Bat oi si, mi s-a ședé.

Nu-i fecior să-mi stăie-n poară
Pântru a mé drăguicioară.

(De la Illeana Iura, 72 ani, 2002)

Petrecerea ține până la sfîntul soarelui, fiind presărată cu toate momentele folclorice din sat: strigături, cântece de petrecere, hori, joc - în special Feciorescu, Bărbătescu și Învârtita -, în care se prinde tot satul. La apusul soarelui se aduce caș și urdă la mese pentru ca oamenii să poată gusta "marfa" și să laude vătavul. Apoi femeile își adună vesela, fătoiale și le pun în desagi.

Bătrâni și copiii coboară cu căruțele, iar cei tineri, atât femei, cât și bărbați, coboară pe jos, cântând și hăulind.

Important este faptul că în momentul în care ajung în vatra satului, bărbații, cu câte o uiagă de horincă a mână, încină la oamenii care așteaptă-n porți, pentru a vedea cum s-a sfârșit stâna; fiind o petrecere cu multă băutură și voie bună, de cele mai multe ori se lasă și cu scandal. După ce au ajuns în sat, feciorii și fetele continuă petrecerea acasă la gazda stânii, petrecere care poate să țină chiar până dimineață. Această petrecere se numește *jocul stânii*.

Oile rămân în deal cu ciobanii și vătavul, plătiți de gazda stânii. Stau pe deal aproape o lună, timp în care oamenii cu oi mai puține primesc brânza, pentru a nu fi nevoiți să meargă în munte după o cantitate mică de brânză. După o lună, stâna pleacă în munte, fiecare sat având muntele său. Al onceștenilor este Gropșoara (De la Maria Rednic, 59 ani, 2002). Când pleacă în munte, pentru a nu li se lua laptele, un păcurar duce *o găleată cu apă* în care se pune *o seceră și o urzică*, obiecte care ar avea menirea să secere și să urzice mâinile celui care ar face farmece de luare a laptelui (Vz. și Petre Lenghel Izanu, *Daina, mândră...*, op. cit., p. 118).

Ciumnil, ciumnil,
O vezi mare,

O vezi mică
Da' nu-i nimnică?